Aniela Piotrowicz

Zasoby medyczne w Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej

Forum Bibliotek Medycznych 3/2 (6), 251-255

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

Mgr Aniela Piotrowicz
Poznań - UM

ZASOBY MEDYCZNE W WIELKOPOLSKIEJ BIBLIOTECE CYFROWEJ

Rosną krajowe zasoby cyfrowe z zakresu medycyny. W Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej, oprócz historycznych monografii i roczników czasopism z przełomu XIX-XX w., znaleźć można kolekcje rozpraw doktorskich i habilitacyjnych. Są to dokumenty trudno dostępne, wydawane w małej liczbie egzemplarzy, nie wypożyczane przez biblioteki na zewnątrz, dlatego ich prezentacja w formie zdigitalizowanej cieszy się dużym zainteresowaniem i znacznie poszerza krąg czytelników.

Wielkość krajowych zasobów cyfrowych z zakresu medycyny najszybciej można oszacować korzystając z serwisu Federacja Bibliotek Cyfrowych (FBC), który umożliwia dostęp do zbiorów cyfrowych zawartych w polskich bibliotekach cyfrowych.

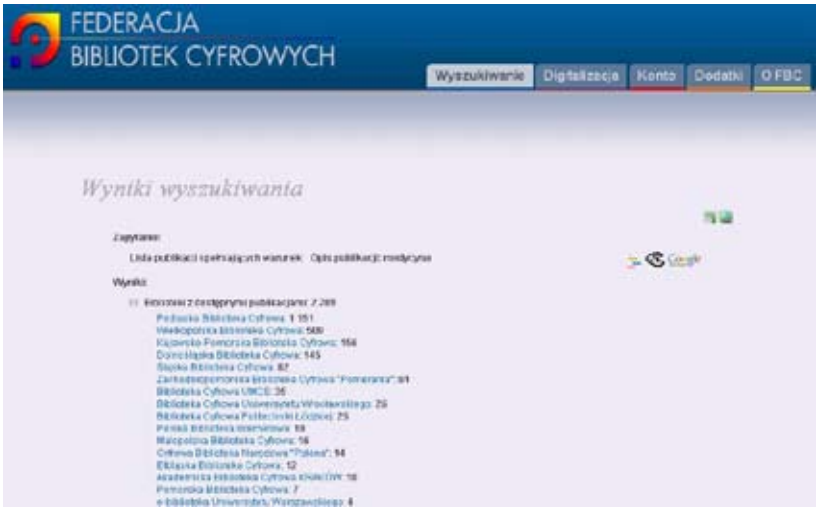

Można przyjąć, że liczba 2.278 pozycji, uzyskana jako wynik przeszukania zawartości bibliotek cyfrowych przy użyciu słowa „medycyna" według kryterium „opis publikacji" to tylko część zasobów medycznych. Narzędzia wyszukiwawcze nie pozwalają znaleźć wszystkich dokumentów o tematyce medycznej z poziomu serwisu Federacji Bibliotek Cyfrowych. Widać to na przykładzie Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej (WBC), dla której uzyskano wynik 504.

Jeśli zapytać o medycynę według kryterium „w opisie i w tekście" czyli **wszędzie**, które nie jest dostępne w FBC, to uzyskać można informację, że w WBC dokumentów związanych z problematyką medyczną jest 1105.

Zasób dokumentów medycznych w WBC zawiera 602 pozycje historyczne: monografie naukowe, wykłady, receptariusze, poradniki itp., monografię okolicznościową związaną z jubileuszem 50-lecia naszej Biblioteki oraz roczniki czasopism, głównie Nowin Lekarskich, z przełomu XIX-XX. Pozostałe dokumenty to 502 rozprawy doktorskie i habilitacyjne, z czego 321 to dysertacje z Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu.

Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu rozpoczęła współpracę z WBC w 2005 roku. W pierwszym roku umieszczono w niej zaledwie 3 pozycje książkowe. W następnych latach liczba tytułów lokowanych w WBC systematycznie wzrastała, głównie dzięki decyzji władz Uczelni o umieszczaniu w bibliotece cyfrowej od 2007 roku rozpraw doktorskich i habilitacyjnych.

Udostępnienie rozpraw w wersji elektronicznej w WBC odbywa się na podstawie pisemnej zgody ich autorów. Na wszystkich wydziałach Uczelni wprowadzone zostały formularze zwięzłych oświadczeń, które po podpisaniu przez autorów wklejane są na wewnętrzne okładki egzemplarzy rozpraw w wersji drukowanej kierowanych przez dziekanaty do zbiorów Biblioteki Głównej. Autorzy zobowiązani są ponadto dołączyć do egzemplarzy „bibliotecznych" wersję elektroniczną rozprawy na płycie CD, która wykorzystywana jest w celu udostępnienia w Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej.

Początkowo niektórzy autorzy ociągali się z udzielaniem pisemnej zgody na udostępnianie rozpraw w Internecie, jednak przekonujący okazał się argument o przeciwdziałaniu plagiatom, gdyż trudniej jest zawłaszczyć tekst powszechnie dostępny. Obecnie do zdecydowanej większości rozpraw, trafiających do zbiorów Biblioteki Głównej UM, tworzony jest dostęp online w Wielkopolskiej Bibliotece Cyfrowej.

Rozprawy doktorskie i habilitacyjne to dokumenty trudno dostępne. Doktoranci przygotowują rozprawy w kilku egzemplarzach. Nakład rozpraw habilitacyjnych nie przekracza na ogół kilkudziesięciu egzemplarzy. Biblioteki dysponują pojedynczymi egzemplarzami rozpraw, dlatego maksymalnie ograniczają ich udostępnianie na zewnątrz. W niektórych uczelniach związane jest to nawet z uzyskaniem zgody władz rektorskich. Pomimo tak trudnej dostępności dokumenty te są bardzo często poszukiwane przez użytkowników, którzy znajdują o nich informacje bibliograficzne w bazach i katalogach bibliotecznych. Wydaje się, że prezentacja rozpraw doktorskich i habilitacyjnych w formie elektronicznej w ogólnie dostępnych repozytoriach i bibliotekach cyfrowych jest ciekawą propozycją rozwiązania tego problemu.

WBC umożliwia dostęp do pełnego tekstu dokumentów, co pozwala na szybkie zapoznanie się użytkownika z treścią dysertacji. Opis bibliograficzny publikacji udostępnianych w WBC sporządzany jest wg reguł międzynarodowych formatów: Dublin Core, MARC 21 i zgodnie z polskimi przepisami katalogowania. Korzystanie z formatu DjVu wymaga zainstalowania odpowiedniej wyszukiwarki (DjVu Browser Plugin), ale nie jest to skomplikowane.

Na podstawie zaledwie trzyletnich doświadczeń mogę stwierdzić, że elektroniczna kolekcja rozpraw udostępnianych w WBC cieszy się dużym zainteresowaniem. Świadczą o tym statystyki WBC, jak również korespondencje od użytkowników.

Zestawienie wg liczby udostępnianych publikacji

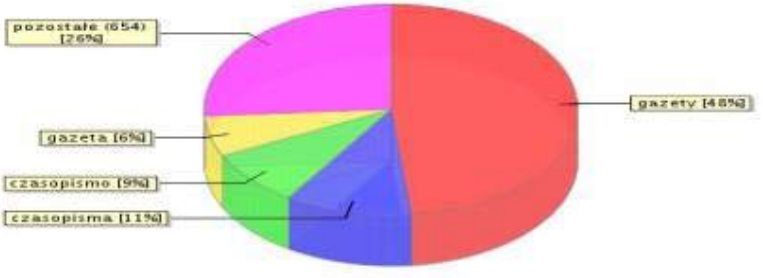

1. gazety [53326]
2. czasopisma [12151]
3. czasopismo [9487]
4. gazeta [6878]
5. archiwalia [4409]
22. rozprawa doktorska [304]
23. artykuł [276]
24. broszury [268]
25. źródła historyczne [260]
26. dwutygodniki [245]
27. rękopisy [229]
28. fotografia [215]
29. starodruk [207]
30. rozprawa habilitacyjna [197]

Niektórzy użytkownicy oczekują dostępu do pełnych tekstów rozpraw również z wcześniejszych lat. To jednak nie zawsze jest możliwe, gdyż wymaga uzyskania przez Bibliotekę zgody autora, choć zdarzały się przypadki, że autorzy rozpraw habilitacyjnych udostępnionych w WBC dostarczali do Biblioteki elektroniczne wersje swoich prac doktorskich z prośbą o ich umieszczenie w bibliotece cyfrowej.

Udostępnianie dokumentów w formie zdigitalizowanej znacznie poszerza krąg czytelników. Adresy URL wszystkich dokumentów udostępnionych przez naszą Bibliotekę w WBC wprowadzone są do opisu katalogowego w systemie HORIZON oraz do opisów bibliograficznych w bazach publikacji powstających w Bibliotece.

Istnieje także aspekt ekonomiczny udostępniania tego typu dokumentów. Biblioteki medyczne od wielu lat na podstawie wypracowanych porozumień udostępniają sobie nawzajem rozprawy doktorskie, przesyłając je drogą pocztową. Przesyłki te muszą być specjalnie chronione, dlatego biblioteki ponoszą niemałe koszty opłat pocztowych. Powiększanie się kolekcji elektronicznych rozpraw doktorskich odciąży biblioteki, ponieważ będą mogły kierować zainteresowanych czytelników do bibliotek cyfrowych.

Tworzenie i udostępnianie elektronicznych kolekcji rozpraw doktorskich i habilitacyjnych w bibliotekach cyfrowych umożliwia włączenie polskich rozpraw naukowych do europejskiego obiegu informacji. Federacja Bibliotek Cyfrowych przekazuje informacje o dysertacjach do DART-Europe, które za pośrednictwem DART-Europe E-theses Portal upowszechniane są na forum międzynarodowym.

2010-02-19

Ponad 1 000 rozpraw naukowych z Polski w DART-Europe

W tym tygodniu Federacja Bibliotek Cyfrowych (FBC) przekazała do DART-Europe informacje o kolejnych publikacjach naukowych z Polski – ich liczba wzrosła o ponad 700 osiągając wartość 1 102 publikacji. Ten znaczący przyrost jest zasługą 5 kolejnych bibliotek cyfrowych, które zdecydowały się przekazać informacje o udostępnianych pracach doktorskich i habilitacyjnych dalej.

Obecnie poprzez FBC do DART-Europe swoje dane przekazuje 11 bibliotek cyfrowych:

1. ABC Kraków
2. Biblioteka Cyfrowa Katedry Lingwistyki Formalnej Uniwersytetu Warszawskiego
3. Biblioteka Cyfrowa UMCS
4. Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa
5. Księgozbiór Wirtualny Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES
6. Podkarpacka Biblioteka Cyfrowa
7. Podlaska Biblioteka Cyfrowa
8. Śląska Biblioteka Cyfrowa
9. Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa
10. Zachodniopomorska Biblioteka Cyfrowa
11. Zielonogórska Biblioteka Cyfrowe

Biblioteki te udostępniają rozprawy doktorskie i habilitacyjne z 26 uczelni i 2 instytutów naukowych z Polski.
Dziękujemy powyższym bibliotekom cyfrowym za udaną współpracę w rozpowszechnianiu polskich prac naukowych i równocześnie zachęcamy kolejne biblioteki do dołączenia do tej grupy.

Agnieszka Lewandowska

Aktualnie na stronach portalu można znaleźć publikacje z 28 polskich uczelni i instytutów naukowych, w tym 4 medycznych: Uniwersytet Medyczny Poznań - 319, Uniwersytet Medyczny Lublin - 1, Akademia Medyczna we Wrocławiu - 1, Instytut Medycyny Pracy i Zdrowia Środowiskowego w Sosnowcu - 1. Może już wkrótce zarówno liczba polskich instytucji medycznych, jak i liczba dysertacji na portalu DART-Europe ulegnie zwiększeniu? Biblioteki medyczne mają na tym polu wiele do zrobienia.

Adresy bibliotek cyfrowych

Federacja Bibliotek Cyfrowych
http://fbc.pionier.net.pl/owoc/main

Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa
http://www.wbc.poznan.pl/dlibra

DART-Europe E-theses Portal
http://www.dart-europe.eu/basic-search.php